

STUDIUM SETRVALÉHO A EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ NA ZEMĚDĚLSKÉ FAKULTĚ JIHOČESKÉ UNIVERZITY V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Teaching of sustainable and organic farming in Faculty of Agriculture University of South Bohemia in České Budějovice

Jan Moudrý

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta, katedra Agroekologie

Summary: This paper is focused on presentation of development and realisation of teaching programmes in Bc and MSc staff in sustainable and organic agriculture in Faculty of Agriculture, University of South Bohemia in České Budějovice

Key words: *sustainable agriculture, organic farming, bachelor and magister study*

Souhrn: Příspěvek prezentuje vývoj a realizaci studijních oborů bakalářského a magisterského studia setrvalého a ekologického zemědělství na Zemědělské fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Klíčová slova: *setrvalé zemědělství, ekologické zemědělství, bakalářské a magisterské studium*

Úvod

V evropském i českém zemědělství dochází k restrukturalizaci, především v produkčně méně příznivých oblastech. Intenzivní zemědělská produkce je nahrazována environmentálními výkony, ekologizována a diverzifikována. Zvyšuje se rozsah ekologického zemědělství, využívání agroenvironmentálních programů

a rozsah území s limitovanými formami hospodaření. Vzniká potřeba zemědělských odborníků s dostatečným všeobecně odborným ale i systémovým, mezioborovým, ekologickým vzděláním v podnicích prvovýroby i místních a regionálních správních orgánech.

Materiál a metody

Byla provedena analýza vývoje a realizace akreditovaných studijních oborů a studijních specializací zaměřených na setrvalé a ekologické systémy zemědělského hospodaření ve třech stupních vysokoškolského studia (Bc, MSc a PhD) na Zemědělské fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích (ZF JU). Na základě hodnocení oboru Agroekologie

(prezenční forma Bc i MSc studia se specializacemi Ekologické zemědělství a Péče o krajinu) a oboru Trvale udržitelné systémy hospodaření (prezenční forma tříletého Bc studia) je vypracován návrh nového oboru Setrvalé systémy hospodaření v krajině (kombinovaná forma Bc studia).

Výsledky

Výzkum na ZF JU v Českých Budějovicích je orientován na trvale udržitelné způsoby zemědělského hospodaření v podhorských a horských oblastech zaměřené na vytváření souladu mezi jejich produkčním a mimoprodukčním uplatněním. Významným setrvalým systémem hospodaření je ekologické zemědělství. Proto i ve vzdělávací sféře je studiu ekologického zemědělství dlouhodobě věnována důležitá role.

První osmitýdenní kurz Alternativního zemědělství proběhl v roce 1992 ve spolupráci se svazem PROBIO a MZE ČR a po nich následovaly další. Na základě zkušeností z kurzů pro zemědělce a vzhledem k zájmu studentů byly koncipovány nové výběrové předměty zaměřené na základy ekologického zemědělství. Ty absolvovaly dosud stovky studentů různých studijních oborů. S cílem vytvoření uceleného ekologicky zaměřeného vzdělání byl v roce 1996 akreditován v prezenční formě studia první profesně zaměřený bakalářský studijní obor *Ekologické a*

alternativní systémy hospodaření později přejmenovaný na *Trvale udržitelné systémy hospodaření*. Dosud ho absolvovalo přes 30 studentů. Kromě toho existuje na ZF JU v rámci magisterského studijního oboru *Všeobecné zemědělství* velmi žádaná studijní specializace *Využívání a ochrana zemědělské krajiny* a na zemědělskou praxi zaměřená specializace *Ekologické a alternativní systémy hospodaření*. Tu ve školním roce 2006/2007 studuje 22 studentů.

Vzhledem k rostoucímu zájmu studentů o uvedenou specializaci byl v roce 2002 akreditován na ZF JU v Č. Budějovicích v prezenční formě studia nový studijní obor *Agroekologie* ve studijním programu 413 R *Zemědělství* pro bakalářský stupeň a ve studijním programu 410 MN *Zemědělské inženýrství* pro magisterský stupeň. Studijní obor *Agroekologie* je zaměřen na přípravu absolventů se širokým okruhem znalostí v oblasti zemědělství, péče o krajinu, ekologické a alternativního hospodaření v krajině, rybnářství,

lesnictví a myslivosti, právních norem v oblasti životního prostředí, plánování a ekonomiky životního prostředí. Obor představuje potřebnou integraci biologických základů zemědělství, péče o krajinu a trvale udržitelného hospodaření v krajině. Studijní plán je koncipován tak, aby vyhovoval jak studentům, kteří předpokládají po získání titulu Bc. nástup do praxe, tak studentům uvažujícím o navazující magisterském studiu stejnojmenného oboru. Absolventi se uplatní jako odborní pracovníci či podnikatelé na úseku zemědělství a služeb v rámci zemědělství a péče o krajinu se zvláštním zaměřením na oblasti a procesy s ekologicky limitovaným způsobem hospodaření. Dále se uplatní jako specialisté pro využívání a ochranu přírodních zdrojů v zemědělské krajině na úrovni podnikové i institucionální v rámci resortů MZe, MŽP a MMR. Zájem studentů středních škol pětinašobně překračoval plánovanou kapacitu. Ve školním roce 2006/2007 studuje v bakalářském oboru 145 studentů. Od září 2006 zahájilo prvních 24 studentů v magisterském studiu oboru *Agroekologie* se specializacemi *Ekologické zemědělství* a *Péče o krajinu*.

Na magisterské studium mj. navazuje doktorský studijní obor *Aplikovaná a krajinná ekologie* a *Obecná produkce rostlinná*. Tím byly vytvořeny předpoklady pro studium ekologického zemědělství ve všech stupních vysokoškolského studia.

V roce 2006 byla v rámci restrukturalizace ZF JU na podporu rozvoje setrvalého zemědělství a managementu krajiny vytvořena katedra *Agroekologie* skládající se ze sekcí *Agrotechnika*, *Ekologické zemědělství* a *Péče o krajinu*. Tato katedra je mj. garantem všech výše uvedených studijních oborů.

Na základě konzultací se zástupci praxe jsme zjistili zájem o studium zemědělců hospodařících v kontrolovaných ekologických, ale i dalších podnicích realizujících agroenvironmentální programy. Zájem o studium projevili i konvenční zemědělci hospodařící v environmentálně citlivých oblastech. Vzhledem k pracovnímu vytížení je pro ně nejpřijatelnější kombinovaná forma studia. V rámci rozvojového projektu MŠMT jsme po konzultacích s absolventy stávajících oborů a se zástupci PRO-BIO, EPOS, MZe ČR, SZeŠ K. Vary Dalovice, VOŠ Tábor a Benešov a dalšími, připravili k akreditaci tříletý profesní bakalářský studijní obor *Setrvalé systémy hospodaření v krajině*. Studijní obor je určen pro doplnění vysokoškolského studia v Bc. stupni pro praktické zemědělce, pracovníky místní a regionální správy, poradce, podnikatele zaměřené na trvale udržitelnou produkci a mimoprodukční funkce zemědělství.

Cílem studia je připravit odborníky schopné samostatně podnikat v zemědělství a příbuzných a navazujících oborech, projektovat, organizovat a řídit setrvalé systémy zemědělské produkce. Absolventi studia budou schopni využívat komparativní výhody lokality především v produkčně zemědělsky méně efektivních oblastech a zároveň kombinovat zemědělské a jiné činnosti tak, aby byla zajištěna efektivnost podnikání při respektování ekologických požadavků

prostředí. Absolvent bakalářského studia bude schopen samostatně ovládat a řešit následující úkoly:

- Zajistit vhodné spojení zemědělského managementu krajiny s její tvorbou a ochranou.
- Volit různé systémy setrvalého hospodaření a prakticky je uskutečňovat.
- Projektovat a realizovat konverzi zemědělského podniku na trvale udržitelné resp. ekologické systémy hospodaření.
- Posuzovat jakost zemědělské produkce a zajistit její efektivní finalizaci.
- Využívat komparativní výhody regionu, lokality a formou doplňkových činností spojovat se zemědělskou výrobou, lesním a vodním hospodářstvím.

Návrh rozšíření studijního programu B 4131 *Zemědělství* o obor *Setrvalé systémy hospodaření v krajině* vychází ze stávajícího studijního oboru *Trvale udržitelné systémy hospodaření v krajině*, který je na Zemědělské fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích nabízen od roku 1996 v prezenční formě. Rozšiřování nabídky kombinovaných forem studia je v souladu s dlouhodobým záměrem JU a lze jej považovat za efektivní i vzhledem k technickému a informačnímu zázemí, kterým JU disponuje. Předpokládáme, že konzultačními středisky se stanou vybrané VOŠ resp. školicí pracoviště regionálních center svazu PRO-BIO. Moduly studijního oboru i multimediální studijní pomůcky budou k dispozici i pro školení poradců a široké odborné veřejnosti. Externími lektory budou i vybraní odborníci z řad poradců EPOS a další odborníci z domácích i zahraničních vysokých škol. Tuto spolupráci usnadňuje naše členství v ENOAT (European network of organic farming teachers), které umožňuje výměnu zkušeností z různých forem studia ekologického zemědělství a agroekologie v zemích EU, přípravu společných mezinárodních studijních programů i výzkumných i didaktických projektů, organizaci letních škol, stáží pro studenty PhD i pedagogy, studentských praxí a studijních pobytů a dalších aktivit.

Ve spolupráci s domácími i zahraničními partnery ze 16 evropských zemí v současné době řešíme následující projekty:

- PROJECT No. 37-14/2004 Diversity of buckwheat (*Fagopyrum* sp.) genetic resources and its use in sustainable agriculture and healthy food production in the Czech Republic and China (2005-2007) (za ČR řeší VURV Praha, ZFJU Č. Budějovice)
- 6th framework: CHANNEL - Opening channels of communication and research in the EU and newly accession (EU Candidate) countries about Ecological farming (2004 – 2006) (Za ČR řeší ZFJU Č. Budějovice)
- INTERREG IIIA: JC/09-R: Ověřování vhodných odrůd obilnin (ozimá pšenice, jarní ječmen) pro ekologické zemědělství ČR (2005-2007) (za ČR řeší ZFJU Č. Budějovice, ČZU Praha)
- Leonardo da Vinci Programme: EKOLOGICA: Teaching programme for Advisors in organic farming (2006-2007). Databáze a kurzy pro poradce

- v EZ.(za ČR řeší ZFJU Č. Budějovice, spolupracuje EPOS)
- Pilot-Project MULTI.BIO “Development of an e-training programme on agricultural organic products, aimed at (re)qualifying multiplier agents in order to promote the development of ecological agriculture production and commercialisation and rise consumers awareness at the European level”. –
- S domácími partnery se podílí vědeckopedagogičtí pracovníci spolu se studenty všech stupňů studia na projektech:
- NAZV QG50034: Nové technologické postupy v ekologickém zemědělství na orné půdě k získání kvality vhodné pro potravinářské a krmné zpracování (2005-2009). Spolupráce ZFJU Č. Budějovice, ČZU Praha, MZLU Brno, EPOS, VURV Praha.

Závěr

Výzkumná a pedagogická činnost orientovaná na ekologické resp. setrvalé zemědělství má na ZF JU patnáctiletou tradici. Pro zájemce o vysokoškolské studium jsou k dispozici akreditované studijní obory

všech stupňů a řada domácích i mezinárodních výzkumných i didaktických projektů na kterých se mohou studenti podílet.

Poděkování

Příspěvek je zpracován v rámci Rozvojového projektu RP 112/2006 Rozvoj struktury studijních programů na JU v Č. Budějovicích.

Použitá literatura

Studijní obor Agroekologie, informační brožura

Žádost o rozšíření akreditace bakalářského studijního programu B 4131 Zemědělství o studijní obor Setrvalé systémy hospodaření v krajině

Akční plán EZ v ČR

Adresa autora

Prof. Ing. Jan Moudrý, CSc.	
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích	Tel.: 38 7772446
Zemědělská fakulta	Fax: 38 7772431
Studentská 13, 370 05 České Budějovice	e-mail: moudry zf.jcu.cz